

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Δ.Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β΄: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ-ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Μάθημα: Χωρικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις
της ανάπτυξης και του σχεδιασμού

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2017

Λεμονάδα

Ή

Πώς (θα μπορούσατε) να κάνετε έρευνα
για τον χώρο και το σχολείο

Όνομα Σπουδάστριας:

Δαλκαβούκη Άλκηστις

Διδάσκουσες:

Ελίζα Παναγιωτάτου, Ομότιμη καθηγήτρια (Συντονίστρια)

Κωνσταντίνα Βαλεριάνου, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ. – Πολεοδόμος (Ε.ΔΙ.Π.)

ΑΘΗΝΑ, 27 ΙΟΥΝΙΟΥ 2017

Διάγραμμα Σκέψης Εργασίας

Διάγραμμα Σκέψης Εργασίας.....σελ.	1
1. Ευρήματα Έρευνας Προηγούμενης Εργασίας.....σελ.	2
2. Πλαίσιο Προηγούμενων Μελετών/Τρόποι Αντιμετώπισης Προβλήματος.....σελ.	4
3. Πρώτο Πλαίσιο Έρευνας και Χαρακτηριστικά.....σελ.	6
4. Δεύτερο Πλαίσιο Έρευνας και Χαρακτηριστικά.....σελ.	8
5. Ανοιχτά Ερωτήματα και Σύγκριση με State-of-the-Art.....σελ.	10
6. Βιβλιογραφία.....σελ.	11
Παράρτημα_1: Ερωτηματολόγιο-Αρχική Μορφή.....σελ.	12
Παράρτημα_2: Ερωτηματολόγιο-Τελική Μορφή.....σελ.	21

1. Ευρήματα Έρευνας Προηγούμενης Εργασίας

Η έναρξη αυτής της εργασίας εντοπίζεται στα αποτελέσματα της αντίστοιχης στο μάθημα της κ. Παναγιωτάτου του χειμερινού εξαμήνου, και γι' αυτό τα παραθέτουμε σύντομα εδώ. Θέμα μας σε εκείνη την εργασία ήταν η έκφραση πολιτικού λόγου στους δημόσιους χώρους της πόλης, με ειδική εστίαση τις πλατείες του Παγκρατίου. Εκεί, παρατηρήθηκε ένα ενδιαφέρον φαινόμενο: μια πλατεία (η Μεσολογίου) γεμάτη με νεανικό (ως επί το πλείστον παιδικό) γκράφιτι, όχι όμως αυτά που θα περιμέναμε. Αντί για συνθήματα υπέρ της αναρχίας ή και πιο πολιτικοποιημένες εμπρηστικές προτάσεις, ήρθαμε αντιμέτωποι με φιλικά πειράγματα, στιχάκια, εσωτερικά αστεία και «βρώμικα» υπονοούμενα. Από αυτά εμείς συμπεράναμε την καταπιεσμένη (αλλά και πολιτική) ανάγκη έκφρασης μιας μερίδας ατόμων που συχνά αγνοείται ως φορέας λόγου στην σημερινή κοινωνία. Επιπλέον, ο λόγος αυτός ήταν διανθισμένος και επηρεασμένος από την Διαδικτυακή αργκό, τόσο όσον αφορά την γλώσσα (Αγγλική,) όσο και το περιεχόμενό της, καταδεικνύοντας την επίδραση του Διαδικτύου και της τεχνολογίας στην παραγωγή του πέρα από τα στενά όρια μιας οθόνης υπολογιστή ή κινητού. Αυτή η εναπόθεση στοιχείων προσωπικής επικοινωνίας και προβολής στο δημόσιο χώρο δημιουργεί, επίσης, νέες σχέσεις μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου. Την ίδια στιγμή, ο πολιτικός αυτός λόγο παραμένει ως επί το πλείστον ανώνυμος, «ταμπού» και παροδικός: νέα κείμενα τον καλύπτουν, άλλοι συγγραφείς τον τροποποιούν, και άρα νέες δυναμικές σχηματίζονται και διαλύονται συνεχώς, αναγκάζοντας τον ερευνητή να μελετά εντατικά τα φαινόμενα του πεδίου. Έτσι, ο (δημόσιος) χώρος αναδुकνεύεται ως ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον παλίμψηστο, του οποίου η μελέτη πρέπει να είναι εντατική και αποτελεσματική εάν θέλουμε να εντοπίσουμε όλες του τις λεπτές αποχρώσεις.

Λόγω περιέργειας, επιλέξαμε να διεισδύσουμε βαθύτερα σε μία από τις ομάδες με τις οποίες ασχοληθήκαμε το προηγούμενο εξάμηνο, τα παιδιά, και να μεταθέσουμε το ενδιαφέρον μας σε έναν διαφορετικό τύπου δημόσιο χώρο. Επιλέξαμε το σχολείο (με το οποίο εννοούμε οτιδήποτε βρίσκεται στον οριοθετημένο, συνήθως από κάγκελα, χώρο της δημόσιας αυτής υπηρεσίας), επειδή είναι εξόχως ενδιαφέρον και υβριδικός: παρότι ουσιαστικά περιουσία του δημοσίου, είναι περιφραγμένος και διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες συμπεριφοράς. Επίσης, διέπεται από (σχετικά) αυστηρούς κανόνες και ορισμένες ιεραρχίες, πιο έντονα από άλλους δημόσιους χώρους. Την ίδια στιγμή, λειτουργεί ως ξεκάθαρα δημόσιος χώρος εκτός ωραρίου, όποτε και αναπτύσσονται διαφορετικές δυναμικές σε αυτόν.

Τέλος, θελήσαμε να εστιάσουμε εκεί επειδή αναγνωρίζουμε πως υπάρχουν πολλά προβλήματα στην διαχείριση του, και δη από την οπτική γωνία των ασθενέστερων ομάδων σε αυτόν. Η προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας ως μαθήτρια στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν υπήρξε ευχάριστη, και αντ' αυτού ενδιαφερόταν από καιρό να εντοπίσει το κατά πόσο αποτέλεσε μεμονωμένη περίπτωση ή σύμπτωμα ενός ευρύτερου προβλήματος. Έτσι, στο κείμενο που ακολουθεί προτείνεται μια προσπάθεια επίλυσης (ορισμένων) προβλημάτων του ελληνικού σχολείου, ως προς την χωρική τους διάσταση...

... τουλάχιστον, πριν η έρευνα καταλήξει να πάρει εντελώς διαφορετική τροπή, και αντ' αυτού καταλήξει να εξετάσει μια εναλλακτική μεθοδολογία διεξαγωγής έρευνας για τον δημόσιο χώρο. Το κείμενο που ακολουθεί χρειάστηκε να δομηθεί με παράδοξο τρόπο, κάνοντας άλματα και προσπερνώντας εμπόδια στην προσπάθεια δημιουργίας μιας ενιαίας πορείας. Η πειραματική του δομή δεν αποτελεί, προφανώς, μέτρο μίμησης προς κανέναν, αλλά υπήρξε μια ενδιαφέρουσα εξόρμηση σε νέα νερά για την γράφουσα...

2. Πλαίσιο Προηγούμενων Μελετών/Τρόποι Αντιμετώπισης Προβλήματος

Δεδομένου ότι το μάθημα επαναπροσδιορίζει την έννοιά του, αλλά και λόγω της πεποίθησής μας πως ο χώρος δεν μπορεί να εξετάζεται εκτός του πλαισίου του, πριν ξεκινήσουμε αυτή την εργασία ορίζουμε τι εννοούμε ως πολιτισμό. Ως τέτοιο, θα θεωρήσουμε σύνολο αξιών που μεταβιβάζονται από μια γενιά σε άλλη, συχνά σε πλαίσιο εκμάθησης ή εσωτερίκευσης. Επομένως, το χωρικό πλαίσιο στο οποίο γίνεται αυτή η διαδικασία γεννά πολλά ερωτήματα για το πώς γίνεται αυτή η μετάβαση.

Πιο συγκεκριμένα, ο χώρος του σχολείου έχει εξεταστεί από προηγούμενες εργασίες με ποικίλους τρόπους. Σύμφωνα με πολλούς μελετητές, ο σχολικός χώρος κατέχει εξέχουσα σημασία στην διαδικασία αγωγής, μιας και είναι πεδίο συνύπαρξης τόσο των υπό ανάπτυξης ατόμων και αυτών που καθοδηγούν τη διαδικασία ανάπτυξης αυτή. Θεωρείται, επίσης, συχνά συνισταμένη δύο υποστάσεων: της γεωμετρικής, δηλαδή τα «φυσικά» κτήρια και λοιπές εγκαταστάσεις, και της ανθρωποκεντρικής, που περιλαμβάνει το έμπυχο δυναμικό, τους μαθητές και τους καθηγητές. Προφανώς, αναγνωρίζεται η σύνδεση του υλικού χώρου (σχολείου) και της ανθρώπινης δραστηριότητας (με την μορφή των κανόνων που ισχύουν σε αυτό) (Γαϊτανίδη, 2010). Η υποκειμενική εμπειρία του παιδιού έχει επίσης συμπεριληφθεί σε άλλα γραπτά: η Συγκολίτου (1997) γράφει πως «το υποκείμενο βιώνει τον υλικό χώρο και, χρησιμοποιώντας τον στα πλαίσια μιας κοινωνικής δυναμικής, επιδρά πάνω του και τον 'τροποποιεί' [...] του προσδίδει μια ταυτότητα», και άρα αναπτύσει μια πιο δημιουργική σχέση με «τυποποιημένους κοινωνικούς και πολιτισμικούς κώδικες».

Εντοπίζονται, επίσης, πολλαπλά προβλήματα στον χώρο αυτό, όπως και διάφορες εναλλακτικές προτάσεις αντιμετώπισής τους. Μια προφανής λύση είναι η τεχνική (δη ενεργειακή) αναβάθμιση των εγκαταστάσεων (Φραγκούλη, 2012). Ένας ολόκληρος επιστημονικός κλάδος, η Χωροπαιδαγωγική (παρακλάδι της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής), προτείνει την συμμετοχή του χρήστη ενός χώρου στη διαδικασία σχεδιασμού του, την επικοινωνία μεταξύ κυρίως σχεδιαστή, κατασκευαστή και χρήστη, και την σύνδεση με τον κοινοτικό σχεδιασμό. Μέχρι στιγμής, οι όποιες εφαρμογές έχουν υπάρξει είναι κυρίως πιλοτικές και σε μεμονωμένες περιπτώσεις (Γαϊτανίδη, 2010). Μια άλλη ιδέα είναι η διαμόρφωση ειδικών χώρων βιωματικής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία, με στόχο την διεύρυνση του γνωστικού προγράμματος σε θέματα χώρου, με παραδείγματα την καλλιέργεια και την αρχιτεκτονική κήπου (Κούκη, 2015). Οι Cobb et al (2003) αναφέρουν, σε πολύ παρόμοιο πλαίσιο, την δημιουργία «πειραμάτων σχεδιασμού» για την ανάπτυξη θεωρίας και όχι μόνο για την εύρεση «του τι δουλεύει», με απώτερο στόχο την απαραίτητη θεωρητική κατανόηση των διάφορων προβλημάτων του σχολικού χώρου και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Την ίδια στιγμή, αυτές οι κινήσεις είναι στοχευμένες και συγκεκριμένες, προσαρμοσμένες κάθε φορά στα εκάστοτε δεδομένα. Τέλος, μας είναι γνωστή από προσωπική εμπειρία η εθελοντική δραστηριοποίηση επιστημόνων του χώρου (κυρίως τελειόφοιτων φοιτητών της Πολυτεχνικής Σχολής) σε εκπαιδευτικές ομάδες επιμόρφωσης.

Ωστόσο, η συγκομιδή αυτή δεν υπήρξε αρκετή ή κατατοπιστική για την εργασία. Πρώτον, σημειώνουμε πως μια συνιστώσα που εμείς θεωρούμε καίριας σημασίας, ο Σχολικός Κανονισμός και το πώς αυτός ορίζει τις σχέσεις μεταξύ μαθητών, καθηγητών και χώρου, αγνοείται από πολλές μελέτες (Γκοτσόπουλος, 2011), ενώ μέχρι στιγμής οι προσεγγίσεις που έχουν γίνει αξιολογούνται ως πιο τεχνοκρατικές αντί για ανθρωποκεντρικές, παρότι θα έπρεπε να δίνεται σημασία στην «ανθρώπινη παρέμβαση». Επιπλέον, έρευνες φαίνεται να έχουν γίνει κυρίως με αντικείμενο Δημοτικά σχολεία και άρα παιδιά ηλικιών κάτω των 12 ετών, ενώ το αντικείμενο της δικιάς μας έρευνας ήθελε να εστιάσει σε παιδιά Γυμνασίου· επομένως, η διάσταση της ηλικίας του παιδιού δεν αναγνωρίζεται ή έστω δεν τονίζεται. Όλες οι παραπάνω τεχνικές είναι ενδιαφέρουσες και παραπάνω από ευπρόσδεκτες ως προσπάθειες, αλλά δεν αντιμετωπίζουν τα στοιχειώδη προβλήματα των ανισοτήτων που εμφανίζονται στον σχολικό χώρο.

Από τα παραπάνω, φαίνεται πως η ελάχιστη βιβλιογραφική έρευνα δεν μας έδινε τα απαραίτητα εφόδια για να συνεχίσουμε. Σε αυτή την περίπτωση, επινοούμε δικά μας. Η δική μας πρόταση είναι πως η συμμετοχική παρατήρηση, ένα εργαλείο δανεισμένο από τις ανθρωπιστικές επιστήμες (και δη την ανθρωπολογία), μπορεί να βοηθήσει τον μελετητή να πιάσει τον παλμό της κοινωνικής ζωής στην οποία πρόκειται να επέμβει. Θα του επέτρεπε να αφουγκραστεί τα προβλήματα και τις ανάγκες των χρηστών του χώρου και άρα να βρει την καλύτερη δυνατόν λύση στις επιμέρους αδυναμίες, όπως και να λαμβάνει επικοινωνιακό σχολιασμό και διόρθωση πορείας με το να είναι σε άμεση επικοινωνία με τους χρήστες του χώρου.

Κάτι τέτοιο, ωστόσο, θα ήταν εξαιρετικά χρονοβόρο και δύσκολο να γίνει στα πλαίσια μιας εργασίας εξαμήνου, οπότε αναγκαστήκαμε να αλλάξουμε εστίαση άλλη μια φορά. Ένας (έμμεσος) τρόπος πληροφόρησης σχετικά με τον (κοινωνικό και όχι μόνο) χώρο μιας περιοχής είναι το ερωτηματολόγιο, εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε και από άλλα μέλη της χαλαρής ομάδας στην οποία εντάχθηκε η γράφουσα για το εξάμηνο. Η συμπλήρωσή του, επομένως, ειδικά από τους μαθητές μιας περιοχής για την οποία θα ενδιαφερόμασταν θα μας έδινε μια εντύπωση για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τις ενστάσεις που εκφράζουν για τον δημόσιο χώρο του σχολείου. Τέλος, λόγω πρότερης εξοικείωσης με την περιοχή του Παγκρατίου (μιας περιοχή με συγκεκριμένα όρια και γνωστά δημογραφικά χαρακτηριστικά), ο αρχικός στόχος της εργασίας υπήρξε η διεξαγωγή έρευνας σε ένα από τα Γυμνάσια της περιοχής, με συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου της υποφαινόμενης από μια τυχαία τάξη μαθητών.

3. Πρώτο Πλαίσιο Έρευνας και Χαρακτηριστικά

Πρώτα, θα αναλύσουμε τα ζητήματα τα οποία μας απασχολούσαν όσον αφορά τον δημόσιο χώρο. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε γύρω από μια σειρά βασικών θεματικών προς εξερεύνηση:

- Την σχέση των παιδιών με τον φυσικό χώρο
- Την συμπεριφορά τους στο προαύλιο και την κοινωνικότητα
- Την συμπεριφορά στη σχολική αίθουσα
- Την σχέση με τους σχολικούς κανόνες
- Την σχέση λοιπές εκδηλώσεων και χώρου στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος και προγράμματος (π.χ. παρελάσεις)
- Το σχολείο και τις σύγχρονες τεχνολογίες (ειδικά το κινητό τηλέφωνο)
- Τον χώρο του σχολείου πέρα από το ωράριο.

Τέλος, ειδικός ελεύθερος χώρος δόθηκε για επιπλέον σκίτσα που θα ενδιαφέρονταν να κάνουν τα παιδιά, σε περίπτωση που δεν ένιωθαν καλυμμένα από τις κυρίως ερωτήσεις. Όλα τα παραπάνω εφάπτονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο ευρύτερο ζήτημα του πολιτισμού με την έννοια της διαμόρφωσης αξιών για ένα δεδομένα ζήτημα. Αυτό που θέλαμε να εξετάσουμε είναι η σχέση παιδιού, διαμορφωμένου περιβάλλοντος και του πλασίματος αντίληψης γι' αυτό (π.χ. το πόσο το ίδιο το σύστημα του σχολείου επιδρά στην άποψη των παιδιών για το χώρο), μέσα από την διάδρασή του με καθηγητές και κανονισμούς.

Το πλαίσιο αυτό έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που πιστεύουμε πως θα έδιναν εξαιρετικό αποτέλεσμα. Η έρευνα θα είχε, πρώτα απ' όλα, ορισμένη χωρική εστίαση, μιας και η προώθηση του ερωτηματολογίου θα γινόταν σε συγκεκριμένη τάξη, και άρα παιδιά μιας συγκεκριμένης περιοχής, και άρα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (οικονομικά, κοινωνικά κ.ά., αν και προφανώς τα παιδιά θα διαφοροποιούνταν επιμέρους σαν προσωπικότητες). Δεύτερον, οι ερωτήσεις ήταν όσο το δυνατόν πιο απλές, ευθείς και σε φιλικό τόνο, προσβλέποντας στο να αντιμετωπίσουν τα παιδιά σαν ίσους και όχι σαν υποκείμενα ενός πειράματος. Τρίτον, η δυνατότητα επαφής μέσω Διαδικτύου με την ερευνήτρια (χρησιμεύει η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) βοηθάει την πιο εύκολη δικτύωση με την ερευνητική βάση και την αποσαφήνιση οποιουδήποτε προβλήματος. Δίνει, επίσης, την ευκαιρία στους ερωτώμενους να παραχωρήσουν επιπλέον υλικό (ειδικά πολυμέσων) στην έρευνα, όπως φωτογραφίες, βίντεο κλπ.

Ωστόσο, το ερωτηματολόγιο είχε και ξεκάθαρα μειονεκτήματα, αρκετά από τα οποία εντοπίστηκαν μετά από συνεννόηση με την ευρύτερη φοιτητική ομάδα του μαθήματος, στα πλαίσια κουβέντας. Ήταν, πρώτο και κυριότερο, εξαιρετικά μεγάλο, αποτελούμενο από οχτώ ενότητες και εξήντα εννέα ερωτήσεις. Επιπλέον, βασιζόταν σχεδόν εξ ολοκλήρου στην παραγωγή κειμένου για την απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων, κάτι που θα ήταν τόσο κουραστικό όσο και δύσκολο ποσοτικοποιήσιμο. Οι δε ερωτήσεις ορισμένες φορές καταλήγουν να είναι υπερβολικά περιγραφικές και άρα καθοδηγητικές, ουσιαστικά ζητώντας από τους ερωτώμενους να επιβεβαιώσουν ευθέως τις ερευνητικές μας υποψίες να εξαγουν αμέσως συμπεράσματα. Δεν είναι, επίσης, ιδιαίτερα ευλύγιστο:

εάν διαπιστώσουμε πως μια ερώτηση είναι κακοδιατυπωμένη ή λάθος, θα λαμβάναμε πολλές λάθος απαντήσεις πριν τις ελέγξουμε και προβούμε σε διορθώσεις (με νέο ερωτηματολόγιο, για μελλοντική έρευνα). Ένα άλλο πρόβλημα ενδέχεται να είναι το πολιτισμικό φόντο της ερευνήτριας που διαμορφώνει τις ερωτήσεις: το ερωτηματολόγιο συντέθηκε με βάση την υποκειμενική εμπειρία της ερευνήτριας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή μιας γυναίκας που φοίτησε σε δημόσιο σχολείο λίγο πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης του 2010, δεν χρησιμοποιούσε ευρέως το κινητό τηλέφωνό της και, με ελάχιστες εξαιρέσεις (την προετοιμασία των Πανελληνίων Εξετάσεων και την απόκτηση πτυχίου στην Αγγλική Γλώσσα), δεν έκανε επιπλέον μαθήματα σε φροντιστηριακό επίπεδο. Η πραγματικότητα ενδέχεται να είναι διαφορετική για τα παιδιά που φοιτούν αυτή τη στιγμή, και άρα θα υπάρχει μια αποσυσχέτιση ανάμεσα στις ερωτήσεις και τις απαντήσεις τους. Τέλος, το ζήτημα των ηλικιακών διαφοροποιήσεων στο δείγμα δεν φαίνεται να λύνεται, μιας και θεωρείται πως όλα τα παιδιά έχουν την ίδια ηλικία (γιατί εστιάζουμε σε μία τάξη), αλλά η μορφή του θα μπορούσε (ή και θα έπρεπε) να αλλάξει, ανάλογα με την ηλικία στην οποία απευθυνόμαστε.

Παρόλα αυτά, ήταν διαφορετικά τα ερωτήματα που μας έκαναν να αλλάξουμε πορεία πλεύσης στην εργασία. Το πρώτο ήταν η αλλαγή μέσου: εφόσον ήδη δίναμε την δυνατότητα αξιοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας στους ερωτώμενους, γιατί να μην προσαρμόσουμε το σύνολο της έρευνας στα σύγχρονα, ψηφιακά δεδομένα; Το δεύτερο (και ενδεχομένως σημαντικότερο) ήταν η δυσκίνητη γραφειοκρατία και αγνόηση των προσπαθειών επικοινωνίας μας με ανθρώπους-κλειδιά του χώρου, προκειμένου να διεξαχθεί η έρευνα όπως την φανταστήκαμε. Υπήρξε η ανάγκη σχεδιασμού της έρευνας και της επικοινωνίας με σχολικούς συμβούλους, οι οποίοι όμως δεν ανταποκρίθηκαν στις παραινέσεις μας. Το αποτέλεσμα ήταν η μετάβαση της έρευνας στο Διαδίκτυο και η μετατροπή του κυρίως εργαλείου μας, με ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

4. Δεύτερο Πλαίσιο Έρευνας και Χαρακτηριστικά

Από τα παραπάνω έγινε προφανής η δυσκολία διεξαγωγής της εργασίας στα αυθεντικά της πλαίσια, αλλά μια εναλλακτική λύση εμφανίστηκε και έδωσε νέες διαστάσεις. Η δυνατότητα των Google Docs, Διαδικτυακών εγγράφων τα οποία δημιουργεί ο οποιοσδήποτε (αρκεί να έχει λογαριασμό Google, κάτι που μπορεί να δημιουργηθεί δωρεάν και πολύ γρήγορα) και να δημοσιευτούν οπουδήποτε, έπεσε στην αντίληψη της γράφουσας μετά από συνεννόηση με συμφοιτητές, και αποφασίστηκε ο πειραματισμός με τις δυνατότητές της. Τελικά δημιουργήθηκε μια νέα φόρμα και έγινε δημόσια στην σελίδα https://docs.google.com/forms/d/101c_AngRZwGVUasH8fnD1fwT4z6VGNLcSajEHbAaghw/viwwform?edit_requested=true. Μέχρι και την στιγμή συγγραφής αυτών των γραμμών, έχουν δοθεί 24 απαντήσεις, από τυχαίους ερωτώμενους, μιας και η φόρμα μεταδόθηκε μέσω των λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συναδέλφων προς τυχαίο κοινό.

Οι αλλαγές που υπέστη η αρχική φόρμα, τελικά, δεν υπήρξαν και τόσο ραγδαίες. Οι γενικές θεματικές ενότητες διατηρήθηκαν (αλλά διασπάστηκαν με διαφορετική λογική) σε τέσσερις αντί για οχτώ ενότητες. Η σημαντικότερη διαφορά έχει να κάνει με την φύση των ερωτήσεων και απαντήσεων: οι ερωτήσεις έγιναν πιο σύντομες και οι απαντήσεις μετατράπηκαν σε σύντομης περιγραφής, βαθμολόγησης, πολλαπλής επιλογής και ανάπτυξης κειμένου. Ειδικά η τελευταία κατηγορία έγινε προαιρετική, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το παράπονο της μεγάλης διάρκειας του ερωτηματολογίου. Τέλος, προστέθηκαν επιπλέον ερωτήσεις συσχετισμένες με το feedback που θα μπορούσαμε να λάβουμε από την έρευνα για πιθανές μετέπειτα βελτιώσεις της.

Κρίνουμε πως η νέα φόρμα βελτιώνει σημαντικά την πρώτη, πέρα από το να παρακάμπτει την ελαφρώς άχαρη (και πολύχρονη) διαδικασία της δικτύωσης με την γραφειοκρατική μηχανή. Πρώτο και κυριότερο, το ερωτηματολόγιο γίνεται σαφώς πιο σύντομο και λιγότερο κουραστικό για τον ερωτώμενο. Δεύτερον, η φόρμα του Google επιτρέπει την πιο εύκολη επιτήρηση, μέτρηση και ταξινόμηση απαντήσεων και ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων της, με γραφήματα και πολλαπλές απαντήσεις. Το feedback, επίσης, γίνεται άμεσο (με την εξέταση μιας νέας απάντησης από τον ερευνητή) και την συνεπακόλουθη τροποποίηση της φόρμας προς το καλύτερο σχεδόν αμέσως.

Πέρα από την αλλαγή μορμής, επιμέρους βελτιώσεις και αλλαγές βοήθησαν το νέο ερωτηματολόγιο. Μία πρώτη ήταν οι νέες δυνατότητες απαντήσεων, με προτάσεις όπως «Άλλα, που δεν αναφέρονται εδώ» και «Κανένα από τα παραπάνω». Επίσης, η συμπερίληψη περισσότερων ομάδων (με διαχωρισμό σε επόμενη φάση της επεξεργασίας των δεδομένων) βοηθάει την έρευνά μας να μην έχει στεγανά και να έχει μεγαλύτερη ηλικιακή απεύθυνση. Επίσης, χάρη στο Διαδίκτυο, η επικοινωνία με τους συμμετέχοντες γίνεται άμεση, όπως και οι διάφορες διορθώσεις και η αναθεώρηση απόψεων της ερευνήτριας για το αντικείμενο μελέτης. Ένα παράδειγμα υπήρξαν παρατηρήσεις για τον τροπο με τον οποίο διεξάγονται οι παρελάσεις στα σχολεία των μεγάλων δήμων (και δη της Αθήνας) και την διαφορά δημόσιου και ιδιωτικού σχολείου, που η γράφουσα δεν είχε καν φανταστεί. Τέλος, η εργασία, με όλες τις διορθώσεις και νέες απαντήσεις γίνεται ένα

συνεχές work-in-progress, του οποίου η εξέλιξη είναι εύκολα παρατηρήσιμη όσο και συναρπαστική.

Προφανώς, και εδώ εμφανίζονται προβληματικά σημεία. Θυμίζουμε ότι το δείγμα που τελικά απάντησε στο ερωτηματολόγιο υπήρξε τυχαίο: η καλή δικτύωση με ένα πιο σωστά επιλεγμένο δείγμα θα έδινε καλύτερους καρπούς σε μια πιο οργανωμένη έρευνα. Επίσης, παρότι οι ερωτήσεις υπήρξαν σαφέστερες, το ενδεχόμενο παρανοήσεων (ειδικά με την βαθμονόμηση) δεν θα πρέπει να θεωρείται λήξαν. Επιπλέον, σταθερή παραμένει η στήριξη στην καλή διάθεση των ερωτηθέντων, ειδικά με το ότι το πιο «ζουμερό» κομμάτι της έρευνας (και το πιο απαιτητικό) γίνεται προαιρετικό για να μην κουράζει τον εύκολα αποσπώμενο πολίτη του Διαδικτύου. Τέλος, όπως και σε οτιδήποτε σχετίζεται με την υψηλή τεχνολογία, υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο αποκλεισμού μέρους του δείγματος που δεν είναι εξοικειωμένο ή δεν έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο, του οποίου η φωνή παραμένει υποεκπροσωπούμενη.

Το πιο ενδιαφέρον συμπέρασμα που βγάζουμε από την μικρή αυτή έρευνα, πάντως, είναι η ανάδειξη των μικρο-ιστοριών σε βάρος (;) συνολικών στατιστικών, τάσεων ή πιο αντιπροσωπευτικών δειγμάτων. Λόγω της τυχειότητας του δείγματος, αυτοί που απάντησαν προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές της Αθήνας και της Ελλάδας, φοίτησαν σε διαφορετικά σχολεία και αντιμετώπισαν πάρα πολλά ζητήματα του χώρου με διαφορετικούς τρόπους. Το Διαδίκτυο είναι γνωστό για το ό,τι φέρνει στο προσκήνιο τις μειονότητες που τα κυρίαρχα μέσα συχνά απωσιωπούν, αλλά ο απίστευτος πλουραλισμός του δείγματός μας δεν ταιριάζει ούτε καν σε αυτό το καλούπι. Έτσι, ουσιαστικά συνειδητοποιούμε πως είναι αδύνατη η συστηματική έρευνα της αντιμετώπισης του σχολικού χώρου σε τόσο ανοιχτά πλαίσια, και αντίθετα έχουμε μια σταχυολόγηση εντυπώσεων, αναμνήσεων και αμφισβητήσεων μιας πολυποίκιλης ομάδας νέων ανθρώπων.

5. Ανοιχτά Ερωτήματα και Σύγκριση με State-of-the-Art

Συγκρίνοντας όσα προέκυψαν με την πρόσφατη βιβλιογραφία, παρατηρούμε ενδιαφέρουσες αποκλίσεις. Η Γαϊτανίδη (2010) αναφέρεται στην συμπερίληψη του θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου στην μελέτη του σχολικού χώρου, ενώ οι Cobb et al (2003) είναι υπέρ των ευέλικτων λύσεων και της συνεργασία με άλλους ερευνητές, από διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Και στις δύο περιπτώσεις γίνεται μια προσπάθεια διεύρυνσης του ήδη υπάρχοντος αντικειμένου και η ανάγκη ευέλικτων λύσεων, αλλά η τεχνολογία παραμένει εκτός της συζήτησης. Είναι ενδιαφέρον το ότι, ακόμα, γίνεται προσπάθεια διεξαγωγής έρευνας σε όσο γίνεται πιο «νόμιμα» νερά, με την συνεργασία τοπικών παραγόντων.

Από τα παραπάνω, προκύπτουν τα ερωτήματα: πού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μια τέτοια έρευνα, και με ποιους όρους; Μια ιδέα θα ήταν η εις βάθος μεμονωμένες συνεντεύξεις εξ αποστάσεως: εφόσον μιλάμε για ανάδειξη μικρο-ιστοριών, η έρευνα για την προφορική (και προσωπική) ιστορία θα μπορούσε να επωφεληθεί. Ένας άλλος τρόπος θα ήταν η έρευνα σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες, κυρίως όσον αφορά παρελθοντικά (πρόσφατα ή όχι) φαινόμενα. Σε κάθε περίπτωση, θα χρειαζόταν ένας καλός σχεδιασμός του δείγματος με σωστή προώθηση της φόρμας σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, προκειμένου να υπάρξει η μέγιστη προβολή της. Σε περίπτωση, πάλι, που θέλουμε να κάνουμε έρευνα σε ορισμένες περιοχές, και πάλι θα έπρεπε να συμβεί το ίδιο, αλλά προφανώς μετά από επαφή με στατιστικολόγο, που θα μας έδινε μια αξιόπιστη εντύπωση για το μέγεθος δείγματος που θα έπρεπε να συγκεντρώσουμε.

Προφανώς, τα ερωτήματα αυτά παραμένουν ανοιχτά, και το παρόν κείμενο δεν είναι παρά άλλη μια προσπάθεια διεξαγωγής έρευνας για τον χώρο κάτω από πιεστικές συνθήκες χρόνου, σε μια αντίξοχη (πολιτική και οικονομική) συγκυρία αλλά και σε συνεχή διάλογο (ή και μονόλογο) με τις υπεύθυνες αρχές και τις νέες τεχνολογίες. Σε κάθε περίπτωση, ο ερευνητής οφείλει να έρθει αντιμέτωπος με το στοιχειώδες δίλλημα: όταν η (ερευνητική και ακαδημαϊκή) ζωή του δίνει λεμόνια, θα τα παρατήσει, θα απαιτήσει να τα γυρίσει πίσω, ή τα στύψει, φτιάχνοντας λεμονάδα; Το παρόν κείμενο δεν είναι παρά μία πρόταση ενός (ακόμα) γευστικού κοκτέιλ: για υλικά έχουμε τρία mail που δεν απαντήθηκαν από την υπεύθυνη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δύο έγγραφα Word με τις υποθέσεις μας (και ένα πρόχειρο Excel), μια μικρή συλλογή κειμένων της βιβλιογραφίας σε μορφή PDF και μια παρέα καλών φίλων έτοιμων να προσφέρουν συμβουλές. Ξεκινάμε με το να ανοίξουμε τον υπολογιστή μας...

6. Βιβλιογραφία

Cobb, P., Confrey, J., DiSessa, A., Lehrer, R. and Schauble, L. 2003. *Design experiments in educational research*. Educational researcher, 32(1): 9-13.

Γαϊτανίδη, Μ.Α. 2010. *Η παιδαγωγική του χώρου: σχολική αρχιτεκτονική*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 125 σελ.

Γκοτσόπουλος, Η.Κ. 2011. *Ο εκπαιδευτικός λόγος της Διδακταλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (ΔΟΕ) για τη δομή, την οργάνωση, τη διοίκηση και την εποπτεία της Γενικής Εκπαίδευσης (1974–2009)*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 148 σελ.

Κούκη, Ν. 2015. *Διαμόρφωση φυτεμένου δώματος σε ιδιωτικό σχολείο*. Διπλωματική εργασία, ΤΕΙ Καβάλας, 70 σελ.

Συγκολλίτου, Ε. 1997. *Περιβαλλοντική Ψυχολογία*. Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, 322 σελ.

Φραγκούλη, Ά.Δ. 2013. *Ενεργειακή αναβάθμιση 20ου δημοτικού σχολείου του Δήμου Αιγιάλεω*. Διπλωματική εργασία, ΤΕΙ Πειραιά, 76 σελ.

Παράρτημα_1: Ερωτηματολόγιο-Αρχική Μορφή

Παρακάτω παρατίθεται η αρχική μορφή του ερωτηματολογίου, πριν την μετατροπή του σε ηλεκτρονικό έγγραφο Google Doc. Η παράθεση γίνεται προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι αλλαγές που επέφερε η αλλαγή φόρμας, πέρα από μια απλή αναφορά.

Το παρακάτω ερωτηματολόγιο αποτελεί κομμάτι εργασίας στα πλαίσια πανεπιστημιακού μαθήματος στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων, κυρίως με «ναι» ή «όχι» και σύνθεση δικού τους κειμένου. Οι απαντήσεις σημειώνονται στα κουτάκια στα αριστερά των επιλογών, με όποιο σύμβολο (π.χ. Χ, «τικ», «μαύρισμα» τετραγώνουν κλπ.) επιθυμεί ο κάθε μαθητής (αρκεί να είναι συνεπές σε όλο το ερωτηματολόγιο). Για να μην υπάρξει καμία αντιστοιχία με πραγματικά πρόσωπα αλλά και για να μην φοβηθεί ο κάθε μαθητής να απαντήσει με ειλικρίνεια, προτείνεται η χρήση ψευδωνύμων (τα οποία να είναι μοναδικά για τον κάθε συμμετέχοντα). Οι απαντήσεις τους χρησιμοποιούνται μόνο για σκοπούς έρευνας και δεν θα δημοσιοποιηθούν αλλού.

Στην τελευταία σελίδα του ερωτηματολογίου, υπάρχει κενός χώρος όπου οι μαθητές μπορούν να συνεισφέρουν με όποιον τρόπο θέλουν στις ερωτήσεις. Σε περίπτωση που θέλουν να συμμετάσχουν και με άλλους τρόπους (π.χ. ψηφιακό υλικό όπως φωτογραφίες, ηχογραφήσεις, βίντεο, επιπλέον κείμενο), αναγράφεται η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της ερευνήτριας, όπου μπορούν να στείλουν ό,τι θέλουν.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τον χρόνο και την συμμετοχή σας στην εργασία,

Δαλκαβούκη Άλκηστις, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

(flowerprincessalkie@hotmail.com)

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Κωδικό Όνομα:
2. Ηλικία: χρονών
3. Τάξη:

4. Φύλο: Αρσενικό Θηλυκό Άλλο
5. Πόσα χρόνια φοιτάς στο συγκεκριμένο σχολείο;
6. Διοργανώνει μαθητικές παρελάσεις το σχολείο στις μαθητικές γιορτές;
 ΝΑΙ ΟΧΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ Β': ΣΧΕΣΗ ΜΑΘΗΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

1. Έχεις περπατήσει σε όλο το σχολείο; ΝΑΙ ΟΧΙ
2. Αν όχι, σε έχει εμποδίσει κάτι;
.....
.....
.....
3. Είναι εύκολο να περιηγηθείς στο σχολείο (δηλαδή, δεν μπερδεύεσαι/χάνεσαι);
 ΝΑΙ ΟΧΙ
4. Εάν κάποιος/α σου ζητούσε να φτιάξεις έναν χάρτη/σκίτσο του σχολείου, θα μπορούσες να το κάνεις; ΝΑΙ ΟΧΙ
5. Πόσο άνετα νιώθεις στο σχολείο σου; 1 2 3 4 5

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ': ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΟΑΥΛΙΟ

1. Πού προτιμάς να περνάς την ώρα του διαλλείματος;
 Τάξη Προαύλιο Άλλος χώρος
2. Προτιμάς να είσαι μόνος/η σου, ή με παρέα; Μόνος/η Με παρέα
4. Έχεις/έχετε συγκεκριμένους χώρους-«στέκια» στο προαύλιο; Ποιοι είναι αυτοί και γιατί;
.....
.....
.....
5. Έχεις παρατηρήσει πώς προτιμούν να περνάνε το διάλειμα οι συμμαθητές σου (σε γενικές γραμμές); Μόνοι/ες τους Σε παρέες
6. Εάν σχηματίζουν ομάδες, για ποιους λόγους νομίζεις πως συμβαίνει αυτό;

.....
.....
.....

7. Εάν σχηματίζονται ομάδες, τα μέλη τους αναμειγνύονται ή μένουν σταθερά; Γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει αυτό;

.....
.....
.....

8. Έχεις παρατηρήσει συνομηλίκους σου να είναι μόνοι τους στο προαύλιο; ΝΑΙ ΟΧΙ

9. Αν ναι, υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο σημείο που φαίνεται να προτιμούν; Ποιο είναι αυτό;

.....
.....
.....

10. Πώς τους συμπεριφέρεσαι;

Τους προσκαλώ στην παρέα/τους κάνω συντροφιά

Τους αποφεύγω

Τους αγνώω

Είμαι επιφυλακτικός/ή

Άλλο:

11. Γιατί;

.....
.....
.....

12. Έχει κυλικείο/καφετέρια το σχολείο; ΝΑΙ ΟΧΙ

13. Αν ναι, ψωνίζεις από εκεί ή συχνάζεις εκεί γύρω; ΝΑΙ ΟΧΙ

14. Γιατί;

.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ': ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ

1. Στην τάξη σου, επέλεξες εσύ την θέση όπου κάθουσαι ή όχι; ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αν την επέλεξες, για ποιους λόγους το έκανες;

Απόσταση από τον πίνακα (μικρή/μεγάλη)

Απόσταση από την έδρα (μικρή/μεγάλη)

Απόσταση από το παράθυρο (μικρή/μεγάλη)

Απόσταση από κρεμάστρα/αποθηκευτικό χώρο (μικρή/μεγάλη)

Θέση παρέας στην αίθουσα (κοντά/μακριά)

Κατάσταση καρέκλας/θρανίου (καλή/κακή)

Άλλο:

3. Ας πούμε ότι ένα μάθημα δεν σε ενδιαφέρει. Πώς συμπεριφέρεσαι στην τάξη;

.....
.....
.....

4. Έχει τύχει να μάθεις πως κάποιος/α (συμμαθητής, φίλος, γνωστός/ή) τιμωρήθηκε επειδή έγραψε κάτι στο θρανίο του; Αν ναι, τι ήταν αυτό;

.....
.....
.....

5. Έχει τύχει να έχει τιμωρηθεί κάποιος/α για κάποιο άλλο αντικείμενο που έφερε στο σχολείο; Αν ναι, τι αντικείμενο ήταν;

.....
.....
.....

6. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις τιμωρίες αυτές; Γιατί;

.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε': ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

1. Την ώρα του διαλλείματος, δέχεσαι την επίβλεψη καθηγητών; ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αν ναι, βάζουν αυτοί κανόνες στο πού μπορείτε να κινηθείτε στον χώρο του σχολείου;
 ΝΑΙ ΟΧΙ

3. Αν ναι, τι είδους κανόνες είναι αυτοί;

.....

.....

.....

4. Συμφωνείς με τους κανόνες αυτούς; ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Πόσο αυστηροί θεωρείς ότι είναι; 1 2 3 4 5

6. Έχεις αντιδράσει με κάποιον τρόπο στους κανόνες αυτούς; Αν ναι, με ποιον;

.....

.....

.....

7. Εάν μπορούσες να αλλάξεις έναν κανόνα του σχολείου που νιώθεις ότι σε περιορίζει σε αυτό, ποιος θα ήταν και γιατί;

.....

.....

.....

8. Έχεις υπάρξει ποτέ επιμελητής/ήτρια της τάξης σου; ΝΑΙ ΟΧΙ

9. Αν ναι, πόσο αυστηρός/ή ήσουν με την εφαρμογή των κανόνων της τάξης;

1 2 3 4 5

10. Θα άλλαζες κάποιους από τους κανόνες που έπρεπε να τηρηθεί;

.....

.....

.....

11. Υπάρχουν χώροι (αίθουσες, αποθήκες κλπ.) που δεν χρησιμοποιούνται από το σχολείο αλλά στις οποίες απαγορεύεται να μπεις; ΝΑΙ ΟΧΙ

12. Αν ναι, ποιοι είναι αυτοί/ές;

.....

.....

.....

13. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι δεν είναι σε χρήση;

.....
.....
.....

14. Εάν σου δινόταν η ευκαιρία να τους χρησιμοποιήσεις όπως εσύ ήθελες για κάποιο χρονικό διάστημα, τι θα έκανες;

.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤ': ΜΑΘΗΤΕΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

1. Έχουν επηρεάσει οι καθηγητές σου την άποψη που έχεις για το σχολείο σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αν ναι, με ποιους τρόπους;

.....
.....
.....

3. Αν όχι, σε ποια ζητήματα διαφωνείς μαζί τους;

.....
.....
.....

4. Κάνετε προσευχή πριν την έναρξη των μαθημάτων; ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Εσύ συμμετέχεις; ΝΑΙ ΟΧΙ

6. Αν ναι, με ποιον τρόπο; Αν όχι, πώς εκδηλώνεις την διαφωνία σου;

.....
.....
.....

7. Για ποιους λόγους συμφωνείς ή διαφωνείς με την πρωινή προσευχή;

.....
.....
.....

8. Έχεις συμμετάσχει σε κάποια μαθητική παρέλαση που διοργάνωσε το σχολείο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

9. Γιατί αποφάσισες να το κάνεις/να μην το κάνεις;

.....
.....
.....

10. Ξέρεις εάν υπήρξαν αντιρρήσεις στην απόφαση ορισμένων παιδιών να μην συμμετάσχουν; Ποια η γνώμη σου για το ζήτημα;

.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ Ζ': ΚΙΝΗΤΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

1. Έχεις κινητό τηλέφωνο; ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αν ναι, το χρησιμοποιείς στο σχολείο; ΝΑΙ ΟΧΙ

3. Σε ποιους χώρους και πότε το χρησιμοποιείς;

.....
.....
.....

4. Συνδέεσαι στο Διαδίκτυο από το κινητό σου; ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Αν ναι, σε ποιες σελίδες/προγράμματα συνδέεσαι;

.....
.....
.....

6. Πόσο θεωρείς ότι έχει επηρεάσει η χρήση του κινητού την ομιλία σου;

1 2 3 4 5

7. Πόσο θεωρείς ότι έχει επηρεάσει η χρήση του κινητού τον γραπτό σου λόγο;

1 2 3 4 5

8. Θεωρείς την επίδραση αυτή θετική ή αρνητική, και γιατί;

.....
.....
.....

9. Έχει αλλάξει το κινητό στο πώς βλέπεις το σχολείο σου; ΝΑΙ ΟΧΙ

10. Αν ναι, με ποιους τρόπους;

.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ Η΄: ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΩΡΑΡΙΟ

1. Μπαίνεις στον χώρο του σχολείου πέρα από τις ώρες των μαθημάτων; ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αν ναι, ποιες μέρες και ώρες;

.....
.....
.....

3. Για ποιους λόγους μπαίνεις/τον αποφεύγεις;

.....
.....
.....

4. Σου είναι ευχάριστη η χρήση, ή είναι αναγκαστική (π.χ. δεν υπάρχει άλλος χώρος);

.....
.....
.....

ΧΩΡΟΣ ΓΙΑ ΣΚΙΤΣΑ/ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πού βρίσκεται το αγαπημένο σου σημείο στο σχολείο;

Πού βρίσκεται το λιγότερο αγαπημένο σου σημείο στο σχολείο;

Ποια η αγαπημένη σου διαδρομή στο σχολείο;

Ποια η λιγότερο αγαπημένη σου διαδρομή στο σχολείο;

Παράρτημα_2: Ερωτηματολόγιο-Τελική Μορφή

Η παρακάτω φόρμα αντιγράφεται από τον ιστότοπο: https://docs.google.com/forms/d/101c_AngRZwGVUasH8fnD1fwT4z6VGNLcSajEHbAaghw/viiewform?edit_requested=true, και προορίζεται για σύγκριση με τα παραπάνω.

1. Παιδί, Χώρος και Σχολείο: Ερωτηματολόγιο για την Παραγωγή Χώρου των Μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Το παρακάτω ερωτηματολόγιο αποτελεί κομμάτι εργασίας στα πλαίσια πανεπιστημιακού μαθήματος στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων σχετικά με την συμπεριφορά τους στο χώρο του σχολείου. Απευθύνεται κυρίως σε παιδιά και έφηβους στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά μπορεί να συμμετάσχει οποιοσδήποτε, αρκεί να δηλώσει πότε αποφοίτησε. Οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν μόνο για σκοπούς έρευνας και δεν θα δημοσιοποιηθούν αλλού.

Ευχαριστούμε πάρα πολύ για την συμμετοχή σας προκαταβολικά!

2. Γενικές Ερωτήσεις

Σε αυτή την ενότητα συμπληρώνεις τα απαραίτητα προσωπικά σου στοιχεία.

- Ποιο είναι το φύλο σου; *
 - Άνδρας
 - Γυναίκα
 - Άλλο
- Είσαι μαθητής/μαθήτρια Γυμνασίου ή Λυκείου; *
- Αν ναι, σε ποια τάξη φοιτείς;
 - Πρώτη Γυμνασίου
 - Δευτέρα Γυμνασίου
 - Τρίτη Γυμνασίου
 - Πρώτη Λυκείου
 - Δευτέρα Λυκείου
 - Τρίτη Λυκείου
- Αν όχι, ποια χρονιά αποφοίτησες;
- Σε ποια περιοχή βρίσκεται/βρισκόταν το σχολείο (Δήμος/Συνοικία, Πόλη); *
- Πόσα χρόνια φοιτείς/φοιτούσες στο συγκεκριμένο σχολείου; *
 - Όλη τη διάρκεια των σπουδών (τρία χρόνια)
 - Δύο χρόνια
 - Έναν χρόνο

- Λιγότερο από έναν χρόνο
- Διοργανώνει/Διοργάνωνε/Συμμετέχει/Συμμετείχε στις μαθητικές παρελάσεις το σχολείο;
- Κάνετε/Κάνατε (χριστιανική) προσευχή στο σχολείο στην αρχή του ωραρίου; *
- Έχεις/Είχες κινητό τηλέφωνο; *
- Υπάρχει/Υπήρχε επιτήρηση από τους καθηγητές την ώρα του διαλείμματος; *
- Υπάρχει/Υπήρχε σύστημα επιμελητών στην τάξη; *

3. Ερωτήσεις Βαθμονόμησης

Σε αυτή την ενότητα εξετάζουμε τα κυρίως ερωτήματα της εργασίας. Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις ανάλογα με το πόσο συμφωνείς με κάθε πρόταση (όπου 5 σημαίνει πλήρης συμφωνία και 1 πλήρης διαφωνία) ή πόσο συχνά συμβαίνει κάτι (όπου 5 σημαίνει πάρα πολύ συχνά και 1 σημαίνει σχεδόν καθόλου ή καθόλου). Σε περίπτωση που έχεις αποφοιτήσει εδώ και καιρό από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προσπάθησε να απαντήσεις όπως πιστεύεις ότι θα απαντούσες τότε.

- Έχω εξερευνήσει όλο το σχολείο μου.
- Δεν υπάρχουν φυσικά εμπόδια (π.χ. κατασκευές, τοίχοι κλπ.) που να με εμποδίζουν στο σχολείο.
- Η περιήγηση στο σχολείο μου είναι εύκολη και δεν χάνομαι.
- Εάν κάποιος μου ζητούσε να φτιάξω έναν χάρτη ή διάγραμμα του σχολείου, θα μπορούσα να το κάνω.
- Νιώθω άνετα στο περιβάλλον του σχολείου.
- Στη διάρκεια του διαλείμματος, προτιμάω να είμαι μόνος/μόνη, παρά με παρέα.
- Τα παιδιά στο σχολείο μου μαζεύονται σε παρέες.
- Οι διάφορες παρέες του σχολείου έχουν το δικό τους "στέκι".
- Οι παρέες του σχολείου έχουν σταθερά μέλη και δεν αναμιγνύονται μεταξύ τους.
- Υπάρχουν συγκεκριμένα μέρη που συχνάζουν μοναχικοί συμμαθητές μου.
- Εάν παρατηρήσω κάποιον/κάποια μόνη του/της στο διάλειμμα, του κάνω παρέα.
- Εάν παρατηρήσω κάποιον/κάποια μόνη του/της στο διάλειμμα, τον προσκαλώ στην παρέα μου.
- Το σχολείο έχει καφετέρια/κυλικείο, στο οποίο συχνάζω.
- Στην τάξη, εγώ επέλεξα σε ποια θέση θα καθίσω.
- Δείχνω πως προσέχω και ενδιαφέρομαι για όλα τα μαθήματα του προγράμματος.
- Οι καθηγητές τιμωρούν παιδιά εάν δείχνουν συμπεριφορές που θεωρούνται μη πρέπουσες στην τάξη.
- Συμμαθητές μου έχουν τιμωρηθεί για αντικείμενα που έφεραν μαζί τους στην τάξη.
- Συμμαθητές μου έχουν τιμωρηθεί επειδή έγραψαν στο θρανίο τους ή στους τοίχους του σχολείου.
- Συμφωνώ με τις τιμωρίες που δέχονται συμμαθητές μου για τέτοιες συμπεριφορές.

- Την ώρα του διαλείμματος, οι καθηγητές μας βάζουν κανόνες και απαγορεύσεις για το πού να κινηθούμε στο σχολείο.
- Συμφωνώ με αυτούς τους κανόνες για την κίνηση την ώρα του διαλείμματος.
- Δεν έχω αντιδράσει στους κανόνες που θέτουν οι καθηγητές μου.
- Όταν ήμουν επιμελητής/επιμελήτρια στο τμήμα μου, ήμουν αυστηρός/αυστηρή στην ακολούθηση των συμφωνημένων κανόνων.
- Υπάρχουν αίθουσες που δεν χρησιμοποιούνται/είναι άδειες στο σχολείο μου.
- Θα μου άρεσε να χρησιμοποιούσα τις κενές αυτές αίθουσες όπως ήθελα.
- Συμμετέχω στην πρωινή προσευχή του σχολείου.
- Έχω συμμετάσχει σε μαθητικές παρελάσεις του σχολείου.
- Έχουν υπάρξει κυρώσεις και τιμωρίες σε παιδιά που δεν συμφωνούν με την προσευχή και την παρέλαση.
- Συμφωνώ με τις κυρώσεις σχετικά με την μη συμμετοχή σε παρέλαση και προσευχή.
- Χρησιμοποιώ το κινητό τηλέφωνό μου στο σχολείο.
- Το κινητό τηλέφωνο έχει επηρεάσει στο πώς αντιλαμβάνομαι το σχολείο.
- Το κινητό τηλέφωνο έχει επηρεάσει την ομιλία και έκφρασή μου στο σχολείο.
- Μπαίνω στο χώρο του σχολείου και πέρα από το καθημερινό ωράριο (π.χ. τα Σαββατοκύριακα).

4. Ειδικότερες ερωτήσεις

Σε αυτή την ενότητα εξειδικεύονται ορισμένα ερωτήματα από την προηγούμενη, αυτή τη μορφή σε μορφή πολλαπλών απαντήσεων. Μπορείς να δώσεις πάνω από μία απαντήσεις. Ισχύει, προφανώς, ό,τι και στην προηγούμενη ενότητα για όσους έχουν αποφοιτήσει.

Πού προτιμάς να περνάς την ώρα του διαλείμματος;

- Στο Προαύλιο
- Στην Τάξη
- Αλλού

Σε ποια από τα παρακάτω μέρη ξέρεις να συχνάζουν συμμαθητές σου/συχνάζεις εσύ τα διαλείμματα;

- Στις Τουαλέτες
- Στην πίσω πλευρά του σχολείο
- Στην Ταράτσα
- Σε κανένα από τα παραπάνω
- Αλλού, που δεν αναφέρεται

Ποιο λόγοι σε ενθαρρύνουν να επισκέπτεσαι έναν χώρο του σχολείου;

- Η παρουσία των καθηγητών
- Οι κανόνες συμπεριφοράς που επιβάλλουν οι καθηγητές μου

- Η παρουσία άλλων συμμαθητών μου
- Η καταγωγή των συμμαθητών μου
- Η κοινωνική θέση των συμμαθητών μου
- Η ανάγκη του να πρέπει να πληρώσω (π.χ. καφετέρια)
- Η φήμη που έχουν (καλή, π.χ. βιβλιοθήκη)
- Η αισθητική του χώρου
- Κανένas από τους παραπάνω
- Άλλοι, που δεν αναφέρονται εδώ

Ποιο λόγοι σε εμποδίζουν από το να επισκέπτεσαι έναν χώρο του σχολείου;

- Η παρουσία των καθηγητών
- Οι κανόνες συμπεριφοράς που επιβάλλουν οι καθηγητές μου
- Η παρουσία άλλων συμμαθητών μου
- Η καταγωγή των συμμαθητών μου
- Η κοινωνική θέση των συμμαθητών μου
- Η ανάγκη του να πρέπει να πληρώσω (π.χ. καφετέρια)
- Η φήμη που έχουν (κακή, π.χ. τουαλέτες)
- Η αισθητική του χώρου
- Κανένas από τους παραπάνω
- Άλλοι, που δεν αναφέρονται εδώ

Ποιοι λόγοι παίζουν ρόλο στην επιλογή θέσης στην τάξη;

- Απόσταση από τον πίνακα
- Απόσταση από την έδρα
- Απόσταση από το παράθυρο
- Απόσταση από κρεμάστρα/αποθηκευτικό χώρο
- Θέση παρέας στην αίθουσα
- Κατάσταση καρέκλας/θρανίου (καλή/κακή)

Την γνώμη ποιών από τους παρακάτω θεωρείς σημαντική για το τι άποψη έχεις εσύ για το σχολείο σου;

- Της οικογένειάς μου
- Των καθηγητών μου
- Των φίλων μου
- Των συμμαθητών μου
- Της θρησκευτικής κοινότητας στην οποία ανήκω
- Της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας
- Κανενός από τους παραπάνω

Για ποιους σκοπούς χρησιμοποιείς το κινητό σου στο σχολείο;

- Πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα (Facebook, twitter, Viber κλπ.)
- Ακρόαση μουσικής
- Προβολή βίντεο (είτε στο YouTube, είτε είναι περασμένα στην μνήμη κλπ.)
- Πρόσβαση στο Διαδίκτυο

- Λήψη φωτογραφιών
- Άλλο

5. Ερωτήσεις Ανάπτυξης Κειμένου

Η ενότητα αυτή είναι προαιρετική. Εάν δεν έχεις έμπνευση να απαντήσεις, μπορείς να την προσπεράσεις! Ευχαριστούμε πάρα πολύ για το χρόνο σου!

Αν όχι, εδώ μπορείς να αναπτύξεις τις σκέψεις σου με βάση ορισμένες πιο στοχευμένες ερωτήσεις. Μπορείς να γράψεις μια μικρή παράγραφο ή και λέξεις, χωρίς δεσμεύσεις. Ειδικά θα εκτιμήσουμε τις σκέψεις σου σχετικά με το πώς θα μπορούσε να γίνει καλύτερη η παρούσα εργασία.

- Ποιο είναι το αγαπημένο σου σημείο στο σχολείο σου και γιατί;
- Ποιο είναι το λιγότερο αγαπημένο σου σημείο στο σχολείο και γιατί;
- Ας πούμε ότι ένα μάθημα του προγράμματος δεν σε ενδιαφέρει. Πώς συμπεριφέρεσαι μέσα στην τάξη;
- Εάν δεν είσαι ευχαριστημένος/η με κάτι στο σχολείο, εκφράζεις την διαφωνία σου; Αν ναι, πώς;
- Εάν μπορούσες να αλλάξεις έναν κανόνα του σχολείου που νιώθεις ότι σε περιορίζει σε αυτό, ποιος θα ήταν και γιατί;
- Εάν σου δινόταν η ευκαιρία να χρησιμοποιήσεις κενούς χώρους στο σχολείο σου όπως εσύ ήθελες για κάποιο χρονικό διάστημα, τι θα έκανες;
- Για ποιους λόγους χρησιμοποιείς τον χώρο του σχολείου πέρα από το υποχρεωτικό ωράριο; Σου είναι ευχάριστο αυτό;
- Έμεινες ικανοποιημένος/η από το ερωτηματολόγιο; Γιατί;
- Τι θα πρότεινες να αλλάξει στην έρευνα αυτή σε επόμενο στάδιο;